

Kaffeförbud i Sverige

Återutgivning av text från 1918

En publikation från
e-boksbiblioteket.se

Kaffeförbud
i Sverige.

Återutgivning av text från 1918

Redaktör Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-583-2

Copyright © 2019 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil.

Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket Förlag (imprint)

Mer info: www.e-boksbiblioteket.se

Förord

Tänk dig om det skulle vara helt förbjudet att dricka kaffe!

I den här e-boken får du veta mer om de många åren under 1700- och 1800-talen då myndigheterna försökte stoppa svenskarna från den "skadliga" drycken.

Texten skrevs år 1918 lagom till 150-årsminnet av ett av de många förbuden.

Den här texten publicerades ursprungligen i januari år 1918 i dagstidningen "Upsala Nya Tidning" med titeln "Kaffeförbud i Sverige. Ett 150-årsminne".

Texten publicerades anonymt.

Eftersom den här texten skrevs för mer än 100 år sedan så innehåller den mått, ord och personer som inte är så bekanta i dag. Därför har vi kompletterat originaltexten med en kortfattad ordlista.

Kaffeförbud i Sverige

Den här texten publicerades ursprungligen i januari år 1918 i dagstidningen "Upsala Nya Tidning" med titeln "Kaffeförbud i Sverige. Ett 150-årsminne". Texten publicerades anonymt.

Det är visserligen svårt att, såsom nu för tiden, ej kunna få den kära kaffetåren på varan, men det skulle nog kännas ännu tyngre, om man, såsom på 1700-talet, väl hade tillgång till varan men ej på grund av vederbörandes förbud kunde få njuta av dess stimulerande invärkan.

I början av nämnda århundrade var kaffet nästan okänt i Sverige, men det dröjde ej länge förrän kaffedrickningen började bli så allmän, åtminstone bland de bättre klasserna i vårt land, att Collegium medicum år 1766 fann sig föranlåtet utfärda en kungörelse »om det missbruk och det överflöd som (te-) och kaffedrickandet är underkastat». Förbrukningsskatt infördes, som efter de olika klasserna av medborgare varierade från 2 till 12 kr. om året.

På den stormiga riksdagen 1756 lyckades de högre stånden genomdriva, att bönderna ej fingo fritt bränna brännvin. Detta hade emellertid till följd, att bondeståndet, såsom ett slags hämd härför vid

samma riksdag genomdrev ett kaffeförbud. Genom en kunglig förordning av den 26 juni 1766, som förbjöd all införsel och bruk av kaffe från den 1 jan. 1767, upplivades detta förbud. Överträdelse av förbudet straffades första gången med 100 dalers silvermynt böter och andra gången dubbelt. Genom en kungl. förordning av den 23 okt. 1769 tilläts emellertid åter införsel av kaffe mot tullavgift för att hindra det tilltagande lurendrejeriet.

Ett nytt kungligt påbud emot kaffedrickandet utkom åter den 24 maj 1768 som förklarade krig mot både enskild och offentlig förbrukning av kaffe. Fiskaler och uppsyningsmän i städerna skulle noga vaka över, att ej något missbruk med kaffedrickande måtte förelöpa på källare och å »de ännu s. k. kaffehusen», ävensom å värds- hus och andra näringsställen. Detta var naturligtvis ett mycket hårt slag för kaffehusen, av vilka, enligt Stockholms första år 1728 utgivna adresskalender, då redan funnos femton stycken av förnämligare slag utom »flere som uthängande skyltar kunna anvisa». Den s. k. kaffeskänks-societeten fick emellertid under tiden 1766—1769 tillstånd att i stället för tillredning av den förbjudna drycken destillera brännvin och andra likörer samt försälja dem jämte tevatten, dricka, honungsmjöd o. d. 1768 års förordning stadgade ett vite av 100 daler silvermynt om gäst eller värd vägrade en fiskal att få ingå i låst eller olåst rum, som för eget eller näringsens bruk nyttjades. En ämbetsman eller betjante skulle, om han bröt mot förordningens föreskrifter, böta ovannämnda summa samt dessutom »anses såsom then ther begått fel i ämbetet». Förordningen hade naturligtvis till följd ett ivrigt spanande på alla möjliga näringsställen, ja även i enskilda hus.

För att befordra sparsamhet utfärdade Gustaf IV Adolfs förmyndarregering en förordning av den 1 januari 1794 till hämmande

av yppighet och överflöd. Under uppgift att kaffeimporten kostade landet mer än 13 tunnor guld årligen (efter 1776 var en tunna guld ungefär 16,666 $\frac{2}{3}$ rdr rmt) förbjöds all införsel av kaffe samt allt bruk därav från den 1 augusti 1794. Även vid hovet skulle allt bruk av samma dryck vara förbjudet. Förordningen, vari förklarades att vederbörande ej ville uppliva »beslagares inträngande eller husfolks angivelse», stadgade 10 kronors böter för den, som tillredde och 2 kronors böter för den, som njöt av den förbjudna drycken. Skedde tillredningen »i mjugg till vinning och försäljning» blev det dubbla böter. Nyttjades kaffe i »öppna samkväm» eller hölls det till salu kostade det tredubbla böter första gången och andra gången blev dessutom överträdaren skild från ämbete eller »andra borgerliga näringsrättigheter han kan innehava».

Liksom alla dylika förbudsförordningar väckte även 1794 års överflödsförordning allmänt missnöje och överträdelserna voro talrika. Till och med på slottet överträdde kaffeförbudet av de kungliga damerna enligt vad det berättas. Gustaf IV Adolf medgav därför den 24 november 1796 »tills vidare» import av kaffe och dess drickande, men redan den 6 april 1799 var det ånyo bannlyst från Sverige. Detta varade till den 6 april 1802, då det ånyo frigavs. Den sista gången kaffet var förbjudet var från den 30 april 1817 till den 5 september 1822.

Viktiga ord och personer

Collegium medicum.

Ett internationellt namn på myndigheter och organisationer som har till uppgift att utöva tillsyn över vården och medicinalväsendet. Den svenska organisationen, Collegium medicorum, grundades år 1663 och blev senare Medicinalstyrelsen.

Daler silvermynt.

Valutaenhet. Daler silvermynt användes mellan 1633 och 1776.

Gustaf IV Adolf.

[1778–1837] Svensk kung från pappan Gustav III:s död 1792 tills han avsattes vid en oblodig kupp 1809. Flyttade runt mellan flera länder i Europa innan han avled på ett värdshus i Schweiz efter ett slaganfall.

Kronor.

Under den tidsperiod som nämns i texten var svenska kronor och riksdaler värda mycket mer än i dag. För 1 krona/riksdal kunde man köpa 6 kilo fläsk och en styrman tjänade 10 kronor/riksdaler i månaden.

Mjugg.

Äldre ord som betyder att man gör något i hemlighet eller i smyg.

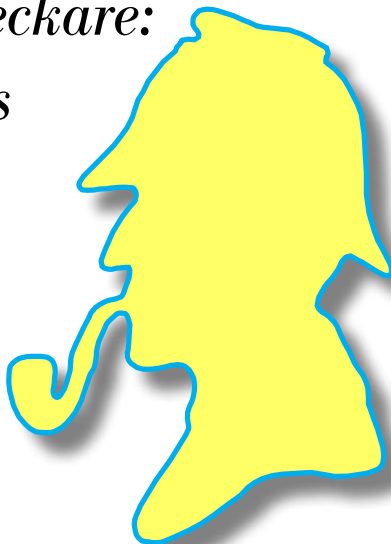
Rdr rmt.

Valutaenhet. Enheten riksdaler riksmünt infördes 1855 och innebar en övergång till decimalsystemet. En riksdaler motsvarade 100 öre. Enheten ersatte det tidigare använda riksdaler specie, en riksdaler specie var värd fyra riksdaler riksmünt. Valutaenheten ersattes år 1873 med kronan.

*Om du gillade den här e-boken
så kolla in våra deckare:*

- *Sherlock Holmes*
- *Filip Collin*
- *Leo Carrington*
- *Asbjörn Krag*
- *Auguste Dupin*
- *Dick Donovan*

Mer info: www.klassiskadeckare.se